

RECTUMBESCHADIGINGEN KOMEN BIJ PAARDEN GELUKKIG NIET VEEL VOOR. HET IS ECHTER WEL EEN ZEER ERNSTIGE COMPLICATIE DIE KAN ONTSTAAN BIJ BIJVOORBEELD HET OPVOELEN VAN EEN PAARD. DAAROM, MET HET DEKSEIZOEN VOOR DE DEUR, TEKST EN UITLEG OVER DIT VERVELENDE PROBLEEM.

Een rectumbeschadiging is een beschadiging aan het laatste deel van de endeldarm van het paard. Beschadigingen in dit gebied kunnen optreden bij het zogenaamde rectaal exploreren (aftasten van de buikorganen), beter bekend als opvoelen. In het dekseizoen vindt dit opvoelen regelmatig plaats bij merries, maar ook bij paarden met koliek is het een veelvuldig toegepaste handeling om meer te weten te komen van de problemen van de patiënt. Een enkele keer ontstaat een rectumbeschadiging bij het dekken of afveulen van de merrie. Slechts heel zelden

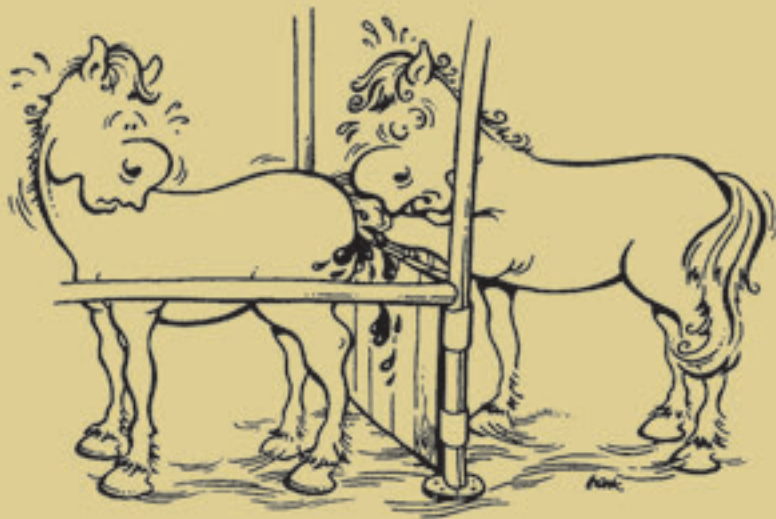

▲ Scheur in het rectum gezien vanuit de slijmvlieskant.

RECTUMBESCHADIGING

wordt melding gemaakt van een spontaan optredende beschadiging. Het is belangrijk om je als eigenaar te realiseren dat bij rectaal onderzoek een rectumscheur een mogelijke complicatie is! Het veroorzaken van een rectumbeschadiging is iets dat iedere dierenarts kan overkomen en het staat los van de ervaring van de onderzoekende dierenarts. Het is verreweg in de meeste gevallen eigenlijk niet meer dan

Het rectaal exploreren.

'pech' wanneer een rectumbeschadiging ontstaat. Omdat het probleem gelukkig zo weinig voorkomt en omdat opvoelen inmiddels zo 'gewoon' is geworden voor paardeneigenaren, wordt het risico van opvoelen echter slechts zelden voor aanvang van een behandeling besproken en/of door de eigenaar onderkend.

ANATOMIE

Het rectum is het laatste deel van het darmstelsel van het paard. Puur anatomisch gezien is het rectum dat deel van het darmstelsel dat in het bekken van het paard ligt. Een enkele keer ligt de beschadiging ook iets verder verwijderd van de anus in het zogenaamde colon descendens. Om het niet onnodig ingewikkeld te maken spreken we in dit artikel steeds over het rectum. Een rectumbeschadiging kan, afhankelijk van de ernst, worden ingedeeld in verschillende gradaties. Dit varieert bij door veterinaire de meest gebruikte indeling van graad I tot IV. Bij een graad I beschadiging is alleen de binnenste kwetsbare laag (de slijmvlieslaag = mucosa) van de darm beschadigd. Bij een graad IV is de hele darm 'doorboord' en is er een open verbinding met de buik/bekkenholte van het paard ontstaan. Het spreekt voor zich dat een graad I beschadiging een betere kans op herstel geeft dan een graad IV beschadiging. De meeste beschadigingen ontstaan in het bovenste deel van het rectum (met de wijzers van de klok uitgedrukt

tussen 10 en 2 uur) en verlopen in de lengterichting op een afstand van rond de 30 cm vanaf de anus. Deze voorkeurslocatie heeft te maken met de structuur van het weefsel ter plaats. Dat is wat kwetsbaarder.

DIAGNOSE

Het vermoeden van een rectumbeschadiging zal ontstaan als de dierenarts, nadat hij zijn arm heeft teruggetrokken uit het rectum van het paard, vers bloed aan zijn handschoen heeft. Is dit het geval, dan zal hij direct nader onderzoek in moeten stellen. Dit gebeurt vaak met een blote hand en speciaal glijmiddel. Dergelijke beschadigingen worden dus direct waargenomen. Bij beschadigingen die op een onbekend tijdstip zijn ontstaan, wordt het nog lastiger omdat de beschadiging niet van buiten af is waar te nemen. Paarden met een niet onderkende rectumbeschadiging zullen algeheel ziek en koliekkerig worden. Dat wil zeggen een hogere temperatuur (normaal tot ongeveer 38,0 graden), pols (normaal rond de 35-40 slagen per minuut) en ademhaling (normaal ongeveer 12 ademteugen per minuut).

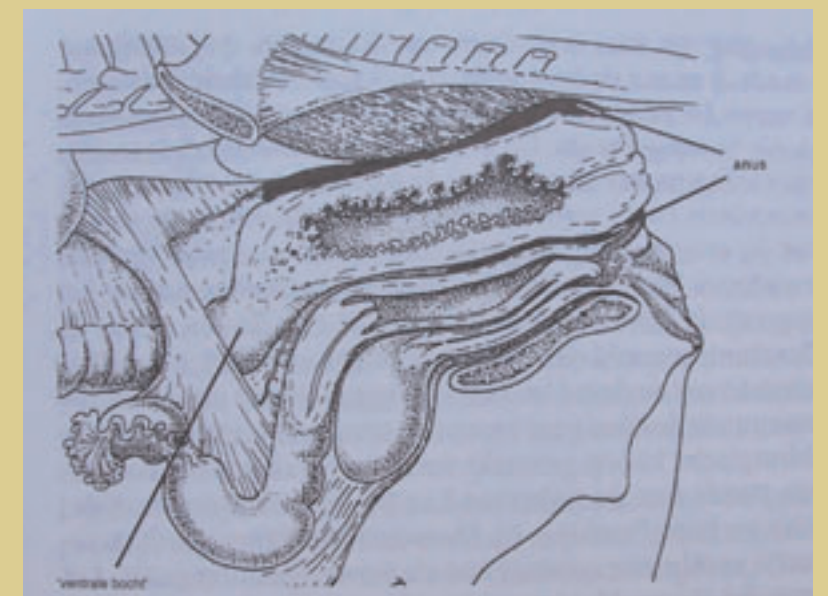
PROGNOSE

Rectumbeschadigingen komen zoals gezegd gelukkig weinig voor, maar de prognose voor het herstel is matig. De mogelijkheid tot genezing is vooral afhankelijk van de grootte en plaats van de beschadiging. Zo snel moge-

Dit artikel kwam tot stand met medewerking van Dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan van de Hoofdafdeling Gezondheidszorg Paard van de Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht.

lijk adequaat handelen is van levensbelang voor de patiënt. Als een dierenarts vermoedt dat er sprake is van een rectumbeschadiging dient de therapie terstond te worden begonnen. Die zal bestaan uit het toedienen van een zeer hoge dosering antibiotica en andere medicijnen. Verder zal, indien mogelijk, eventueel nog aanwezige mest zoveel mogelijk uit het rectum verwijderd worden en moet de patiënt terstond naar een goed geoutilleerde kliniek vervoerd worden. Iedere vorm van voer is op dit moment uit den boze voor de patiënt, het paard moet voorlopig even vasten! Afhankelijk van de ernst van de situatie kan in de kliniek besloten worden of men alleen met medicijnen probeert de patiënt te helpen, of de wond gehecht moet worden, of dat het paard anderszins geopereerd moet worden. In een aantal gevallen zal helaas al snel duidelijk zijn dat de patiënt niet geholpen kan worden. Zeker als er mest - en daarmee een grote hoeveelheid bacteriën - via de beschadiging in de buikholte terecht is gekomen, zal het paard niet te redden zijn. Hechten van een rectumbeschadiging is een bijzonder kunststukje. Veelal zal er buiten het rectum en de anus een ingewikkelde knoop in de hechtdraden gelegd worden die later opgeschoven wordt. Het spreekt voor zich dat een dergelijke 'klus' specialistisch werk is.

Anatomie van de paardenbuik.

Bij het hechten van een rectumbeschadiging kan er buiten de anus een knoop gelegd worden die dan vervolgens opgeschoven wordt.

AANSPRAKELIJKHEID

Omtrent de aansprakelijkheid van dierenartsen die een dier behandelen bestaan vaak veel onduidelijkheid. Een dierenarts heeft een 'inspanningsverplichting' (hij doet zijn best een paard beter te maken), maar geen 'resultaatsverplichting' (hij kan niet garanderen dat het paard beter wordt of dat geen complicaties zullen optreden.) In het geval van een onverhoopte rectumbeschadiging geldt niet meer zoals voorheen vaak werd aangenomen dat de dierenarts altijd schuldig is. Tegenwoordig is de dierenarts onschuldig, tenzij hem laakbaar handelen te verwijten is. Met het dekseizoen voor de deur reden genoeg om als merrie-/paardeneigenaar de risico's nog eens te evalueren en eventuele verzekeringspolissen erop na te slaan. Misschien zijn er voor de verzekeringsmaatschappijen mogelijkheden om voor deze nieuwe aansprakelijkheidssituatie een passende verzekering te ontwikkelen.

Mocht er besloten worden tot het instellen van een behandeling, dan moet de eigenaar wel bedenken dat er een lange weg te gaan is. Het paard zal eerst twee tot drie weken op de kliniek moeten verblijven alwaar een intensieve behandeling noodzaak is. Zeker in de eerste periode is het gevaar dat er alsnog levensbedreigende ontstekingen ontstaan aanwezig. Ook complicaties zoals het optreden van hoefbevangenheid zijn niet ondenkbaar. Omdat voor herstel een langere periode van totale rust met daarbij zeer weinig voeding noodzaak is, zal ook het opbouwen van conditie later weer de nodige tijd vergen. In het geval van behandeling van het paard zal vrijwel altijd gebruik gemaakt worden van medicamenten die niet mogen worden verstrekt aan dieren die ooit nog voor consumptie bedoeld zijn. De behandelende veterinair zullen hiervan samen met de eigenaar een aantekening maken in het bij het paard behorende paspoort. Dit houdt dus in dat het dier nooit meer in de voedselketen terecht mag komen.

PREVENTIE

Om rectumbeschadigingen te voorkomen, is het belangrijk dat bij het opvoelen van het paard uiterst serieus te werk wordt gegaan. Het beste is het om gebruik te maken van een opvoelbox zodat het paard zo rustig en veilig mogelijk staat en de kans op onverwachte bewegingen zo klein mogelijk is. Mocht het paard dan nog zeer onrustig en gespannen zijn dan is het toedienen van een ontspannend/kalmerend medicament of het gebruik van een praam zeer aan te raden. Een ervaren rustige assistent is ook een welkome hulp. Een enkele keer, met name bij volbloeden met een zg. startboxensyndroom (ze denken dat de opvoelbox een startbox is en worden enorm opgewonden), is het verstandiger het paard niet in een opvoelbox te plaatsen. Daarnaast is het van groot belang dat de dierenarts vakkundig te werk gaat en liever te veel dan te weinig glijmiddel van een goede kwaliteit gebruikt.

VETERINAIR

